

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKE BIJEENKOMSTEN

Te Maastricht 7 februari 1980

De voorzitter opende de bijeenkomst met een herdenking van **Rosalia Maria Antonia Widdershoven**, echtgenote van wijlen Cornelis Jozeph Maria Willemse, die arts was te Eijgelshoven en voor ons Genootschap van grote betekenis is geweest. Dr. C. Willemse was voorzitter van ons Genootschap en heeft als deskundige op het gebied van sprinkhanen een wereldnaam opgebouwd, vooral door zijn wereldverzameling van orthoptera.

Deze verzameling werd na zijn dood aan het Natuurhistorisch Museum in Maastricht geschonken. Zijn Nederlandse kollektie ging naar het Rijksmuseum van Nat. Hist. in Leiden. Hiervoor is zijn echtgenote begiftigd met de Gouden Museum-medaille. Mevrouw Widdershoven was verder Gezellin van Sint Amor en bovendien begiftigd met de Pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice. Zij is geboren te Heerlen op 28 december 1895 en ook in die plaats gestorven op 30 januari 1980.

Naar aanleiding van de schenking van deze beroemde sprinkhanen kollektie heeft het gemeentebestuur van Maastricht toendertijd besloten om een conservator aan te stellen voor de kollekties Willemse en Wasmann.

De voorzitter deelde verder mede, dat met ingang van medio maart 1980 bij het Nat. Hist. Museum een nieuwe medewerker is benoemd, namelijk **Drs. D. Th. de Graaf**, een bioloog met botanie als specialisatie en een grote belangstelling voor het natuur-educatieve werk. De voorzitter feliciteerde niet alleen de aanwezige Douwe de Graaf en zijn vrouw Marjan Baars met deze benoeming, maar eveneens het Genootschap. Hij is namelijk voorzitter van onze plantenstudiegroep, actief redacteur van ons Maandblad en de Publicaties en ook zijn wij blij met zijn inspirerende deelname aan de maandelijkse bijeenkomsten.

De voorzitter kondigde enkele nieuwe boeken aan.

Om te beginnen de IVN-uitgave 'Ontdek de Duinen' van J. Nijkamp, oud-directeur van de Gemeentelijke School- en Kindertuinen in Den Haag, Dr. Adriani en Drs. Gonggrijp. Het is een uitgave als 'Ontdek het Mergelland'. (De voorintekensprijs is f 49,50, te bestellen bij IVN in Amsterdam; verschijnt in april). Op de tweede plaats herinnerde hij aan de Aktie Neushoorn van het Wereld Natuurfond, die bedoeld is om de door stroperijen ernstig met uitroeiing bedreigde neushoorns in Oost-Afrika te beschermen. Met het verkregen geld kan de anti-stroppers campagne worden gesteund en kan de controle mobieler gemaakt worden.

Tenslotte werd een boek over de Galapagos-eilanden van Han Rensenbrink promotor van Artis, ter inzage rond gegeven.

De secretaris attendeerde de leden op de verschijning van het **Ruilverkavelingsplan Mergelland**, dat tot 4 maart ter inzage ligt bij de betrokken gemeentes en de Provincie, en dat daar te koop is voor f 10,- per stuk. Bij de administratie van ons Genootschap is er minstens één exemplaar ter inzage.

Verder verzoekt de secretaris de leden dringend om de ruilverkavelingsplannen grondig te bestuderen. Ogenschoonlijk komt de natuur in deze plannen er goed af, maar er zijn vele adders onder het gras. In wezen is het nauwelijks mogelijk om uit het plan op te maken, wat er wel is maar verdwijnt. Daarom is het noodzakelijk dat iedereen, die de natuur en cultuur van ons Mergelland aan het hart gaat, dat gebied dat hijzelf goed kent, eens bekijkt in het voorliggende plan. Daarbij is het zeer zinvol om op kleine landschapselementen te letten, zoals bomen, drinkpoelen, heggen, onverharde wegen, bloemrijke bermen, enzovoort. Als U dit leest zijn er hooguit nog enkele dagen om bezwaar te maken tegen veranderingen die dit land een heel ander gezicht zullen geven, waarin dan vele natuur- en cultuurhistorische elementen voor altijd zijn verdwenen. Zo snel gaat dat in onze tijd.

De dialezing van onze voorzitter gaf ons daarna een beeld van echte natuurgebieden in Oost-Afrika, die

reeds zo'n 30 à 40 miljoen jaar bestaan. In die tijd moet er een breuk in dit continent zijn ontstaan, waardoor enkele rivieren niet meer naar zee stromen maar in grote meren uitmonden, waar het water verdampt en de opgeloste zouten achterblijven.

Naast deze meren, met een zeer gevarieerd zoutgehalte zijn er ook nog de diepe kratermeren, die niet zo oud zijn en noch zout noch zoet.

Rond deze meren is een zeer interessante en merkwaardige natuurlijke vegetatie ontstaan. Uit de dia's blijkt dat in deze paradijselijke reservaten het nog mogelijk is dat wilde dieren ongestoord hun gang kunnen gaan. Maar wie weet - ook hier - voor hoe lang nog?

Summary

Monthly meeting with lecture by Dr. P. van Nieuwenhoven about East-Africa.

Te Heerlen 14 januari 1980

De voorzitter heette de aanwezigen hartelijk welkom, in het bijzonder de heer de Bruijn, die in 1978 een reis door Turkije maakte en hiervoor aan de hand van lichtbeelden verslag zal doen.

Turkije is een qua landschap zeer gevarieerd land en voor de natuurliefhebber een Eldorado. In het eerste officiële vogelreservaat van Turkije, het Manyasmeer, werden interessante vogels waargenomen, zoals Zwarte Ibis (*Plegadis falcinellus*), Kroeskoppelekaan (*Pelecanus crispus*), diverse reigersoorten, waaronder de Kleine en Grote Zilverreiger (*Egretta garzetta* en *E. alba*) en Dwergaalscholver (*Phalacrocorax pygmaeus*).

Opvallende vogels van de maquisachtige begroeiing langs de wegen in de buurt waren Maskerklauwier (*Lanius nubicus*) en Zwartkopgors (*Emberiza melanocephala*).

Nabij Bursa werden de flanken van de 2540 m hoge Uladag bezocht. De vegetatie herinnert aan die van het Midden-Europese bergland. Opvallende planten waren hier de Pontische kievitsbloem (*Fritillaria pontica*), vele Blauwe-druijessoorten (*Muscari*

spec.), *Helleborus cyclophyllus* en zeer fraai, velden vol *Crocus aureus*, die deels nog in de smeltende sneeuw bloeiden. Het bergland van Bolu Daglari met de Yedigöller (Zeven Meren) is een uitgestrekt bosgebied, waar beuken en tot 30 m hoge zwarte dennen de boventoon voeren. Een vogelliefhebber komt hier ruimschoots aan zijn trekken. Waargenomen werden Sakervalk (*Falco cherrug*), Turkse boomklever (*Sitta krueperi*), Witrugspecht (*Dendrocopos leucotos*), Rouwmees (*Parus lugubris*), Roodmus (*Carpodacus erythrinus*) en de Groene fitis (*Phylloscopus nitidus*).

In de kruidlaag bloeiden massaal *Cyclamen coum* en *Muscari* spec.

In de omgeving van het Yenicagameer, vanouds broedgebied van de Kraanvogel (*Grus grus*), moest worden vastgesteld, dat deze indrukwekkende vogel ook hier helaas in aantal achteruitgaat.

Het op betrekkelijk korte afstand van de miljoenenstad Ankara gelegen Beinambos, bekend om zijn prachtige flora, heeft veel te lijden gehad van bezoevende dagjesmensen. Grote delen van het bos waren daarom voor het publiek gesloten. De Keizerarend (*Aquila heliaca*), die hier altijd heeft gebroed, werd niet waargenomen, wel vele mooie planten als de Gehoornde Hommelorchis (*Ophrys fuciflora cornuta*), Dennen mannetjesorchis (*Orchis mascula pinctorum*) en de in een gele en violette vorm voorkomende *Iris Schartii*. Als faunistische bijzonderheid gold de waarneming van de tot dusver nog niet in Turkije vastgestelde schildpad (*Testudo marginata*). Daarna werd een bezoek gebracht aan Urgup-Göreme met zijn vaak bizarre erosielandschap van puntmutsrotsen. In het Tertiair zijn als gevolg van uitbarstingen van de ca. 4000 m hoge vulkaan Erciyas Dagi, dikke lagen as op het omringende landschap uitgestrooid. Door erosie zijn kegelvormige heuvels ontstaan, die in de derde tot en met de zesde eeuw als toevluchtsoord dienden voor achtervolgde Christenen. De wandschilderingen in de als kerken gebruikte uitgeholde heuvels zijn door het droge klimaat goed bewaard gebleven.

In de landstreek Cappadocië ligt, midden in een uitgestrekte steppe, gevoed door een stuwmeer, de Ayranci oase. Hier werden de volgende vogels waargenomen: Kalanderleeuwerik (*Melanocorypha calandra*) en Bergkalanderleeuwerik (*M. bimaculata*), Kortteenleeuwerik (*Calandrella brachydactyla*) en Kleine Kortteenleeuwerik (*C. rufescens*), Zwartbuikzandhoen (*Pterocles orientalis*), Isabeltapuit (*Oenanthe isabellina*) en Finsch Tapuit (*O. finschii*), Arendsbuizerd (*Buteo rufinus*), Rotsklever (*Sitta neumayer*) en tenslotte op of nabij het meer: Witvleugelstern (*Chlidonias leucopterus*), en Casarca's (*Casarca ferruginea*).

De hete Karapınarsteppe zorgde voor een verrassing: op twee in een groot zoutmeer gelegen eilanden werden broedkolonies ontdekt van Flamingo's (*Phoenicopterus ruber*) tesamen met Witte pelikanen (*Pelecanus onocrotalus*) en Lachsterns (*Gelochelidon nilotica*) met Dunbekmeeuwen (*Larus genei*) en enkele Kokmeeuwen (*L. ridibundus*). Van deze vogels liet de heer de Bruijn erg fraaie opnamen zien.

Even mooi waren de foto's van de Rode woestijnvink (*Rhodopechys sanguinea*), die zijn nest had gebouwd tussen de lavastenen in de krater van de Meketurlari. Omdat in de krater en zijn directe omgeving nauwelijks plantengroei is, moet de Rode woestijnvink op grote afstand gaan fourageren.

Spreeker beëindigde zijn voordracht met een aantal opnamen van moskeeën, schilderachtige straatbeelden en mensen uit diverse Turkse steden.

Een gul applaus van de aanwezigen beloonde de heer de Bruijn voor zijn interessante causerie en de vaak schitterende dia's.

Summary

At monthly meeting Mr. de Bruijn recounted a trip through Turkey, showing many interesting slides.

Te Venlo 18 januari 1980

Dhr. Frits Achten gaf een uiteenzetting over de aanleg, ontwikkeling en functie van het **Paludarium** t.a.v. het onderwijs. Wat het eerste betreft kwam duidelijk naar voren, hoe binnen één seizoen een kale moerastuin met een vijver zich kunnen ontwikkelen tot een weelderig begroeide waterpartij met rijke oeverbegroeiing. Over dit paludarium is een didactisch-informatief getinte publicatie van het Genootschap verschenen: "De wondere waterwereld van het Paludarium". Met deze publicatie wordt voldaan in een grote behoefte, waarover nog niet zo uitgebreid is geschreven. Het paludarium is gelegen op het terrein van de Kinderboerderij "Hagerhof" te Venlo.

Educatie op de Jochum-hof is van een regionaal tot landelijk karakter, met als doelgroep een brede laag van de bevolking. Met name de heemtuin en de wisseltentoonstellingen zijn interessant voor de bovenbouw van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

I.V.N. afdelingen: Met waardering werd gesproken over de diverse I.V.N. afdelingen en de educatie die door deze afdelingen worden verricht.

Natuurwacht Limburg: Over het doel van deze organisatie bestaat nog een grote onduidelijkheid. Dit is dan ook de reden geweest, dat de Vrienden der Natuur in samenwerking met de afdeling van het I.V.N. afd. Tegelen, Belfeld en Reuver het bestuur uitnodigen voor een gesprek.

Activiteiten die niet direct op het excursie- en avondprogramma van de leden van de Kring Venlo zijn gericht: Een aantal leden werken samen onder de naam Studiegroep "Natuur en Landschap". Binnen dit samenwerkingsverband worden de meeste belangrijke bestuurlijke activiteiten van de "Vrienden der Natuur" besproken. De activiteiten van deze studiegroep breiden zich uit tot hetgeen onderonderstaande items wordt vermeld:

1. het doen inventariseren en het maken van rapporten van bedreigde waardevolle natuurgebieden

den, om hiermee bevolking en overheid inzicht te verstrekken in de natuurwetenschappelijke waarde.

2. signaleren en bekendmaken van bestaande of potentiële bedreigingen van waardevolle landschaps- en natuurelementen.
3. het geven van adviezen, die ertoe kunnen bijdragen dat niet op een ondoordachte manier wordt omgegaan met natuur en landschap rond Venlo.
4. begeleiden van natuureducatieve instellingen in de omgeving van Venlo.

Uitbreiding en aanpassing van het excursie- en avondprogramma voor de leden:

Na de pauze is een voorstel gedaan, om het jaarprogramma uit te breiden met meerdere activiteiten. I.v.m. deze uitbreiding, worden de excursies verdeeld in z.g. algemene excursies en werkexcursies. Hieronder volgt, wat ermee bedoeld wordt.

Ongeveer 1x per maand wordt er een z.g. algemene excursie(avond) georganiseerd. Een ieder die slechts aan de alg. excursie deelneemt, zal nauwelijks of geen gewijzigd beeld van het excursieplan bemerken. Door de alg. excursies te volgen, krijgt men inzicht in de natuur in zijn algemeenheid, omdat gepoogd wordt tijdens een jaar zoveel mogelijk onderwerpen aan de orde te laten komen; b.v. een algemene vogelexcursie, een alg. plantenexcursie, een alg. reptielen- en amfibieënexcursie, een alg. insectenexcursie, een alg. winterwandeling enz. Natuurlijk wordt tijdens een alg. vogelexcursie niet alleen gelet op vogels en tijdens een plantenexcursie niet alleen op planten. Als voorbereiding op een algemene excursie wordt gelet op het terrein, snelheid van lopen, er wordt getracht na afloop, wanneer hiervoor behoefte bestaat, een koffiehuis in te plannen. Er wordt ook rekening gehouden met de tijd van het jaar en de keuze van het onderwerp, zodat iedereen zoveel mogelijk ziet over het aangekondigde onderwerp. Dus: algemeen natuurkennis kunt U opdoen, door de maandelijks algemene excursie te volgen. Naast de algemene excursies plannen we enkele keren per jaar een z.g. werkexcursie.

Werkexcursies omvatten de volgende onderwerpen: planten, vogels, reptielen amfibieën, en het kennen van onze omgeving gecombineerd met planten. De werkexcursies hebben een ander karakter dan de bijzondere. Het kan zijn, dat we b.v. een bepaald gebied gaan inventariseren op vogels of bijzondere vogelsoorten. Of we gaan kijken of in een bepaalde sloot kamsalamanders voorkomen. Het aantal excursieleiden moet daarom liever niet al te groot zijn.

Het ligt niet in de bedoeling z.g. vaste werkgroepen te vormen. Ieder is vrij aan een bepaalde werkexcursie deel te nemen. Alleen hopen we op een vaste kern na verloop van tijd, en voor vogels en voor planten en voor amfibieën/reptielen, zodat we ook gericht waarnemingen en onderzoekjes kunnen gaan doen. Werkexcursies zijn dus voor die mensen bedoeld, die hun kennis over een bepaald onderwerp willen vergroten. Iemand wil b.v. meer weten over vogels; dan moet hij de algemene en daarnaast de werkexcursies volgen. **Aansluiting op werkgroepen van het Natuurhistorisch Genootschap.** De leden van de Kring Venlo, die maandelijks het Natuurhistorisch Maandblad ontvangen zijn volwaardig lid van het Genootschap. Omdat wij een Kring zijn biedt dat een aantal voordelen. Het zal U opgevallen zijn, dat het Natuurhistorisch Genootschap een aantal werkgroepen kent, waarvan het bestuur coördinerend optreedt en gerichtheid brengt in de activiteiten van mensen, die zich tot zo'n werkgroep hebben aangesloten. Zo bestaan de vogelwerkgroep, plantenwerkgroep, bomenwerkgroep, werkgroep reptielen en amfibieën en de paddestoelenwerkgroep. Wil men hiervan lid zijn, dan is het toch van belang, dat U in het onderwerp redelijk thuis bent. De werkgroepen organiseren regelmatig veranderingen, meestal in Zuid Limburg. Het regelmatig bijwonen van onze werkexcursies kan een aanzet zijn tot het deelnemen aan zo'n werkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap. We kunnen tevens afspraken maken i.v.m. het vervoer naar de vergaderingen van werkgroepen. **Verslagen:** van iedere excursie en of avond zal in het vervolg een kort verslag geschreven

worden, dat opgenomen wordt in het maandblad. **Contributie 1980** De "Vrienden der Natuur" kende vanaf de oprichting een 2-tal contributieregelingen. 1e. leden die alleen contributie betaalden aan de Vrienden der Natuur, (ontvangen geen maandblad); 2e. leden die aan "Maastricht" betaalden en ook in het bezit kwamen van het Natuurhistorisch Maandblad.

Ofschoon er tijdens de erkenning als Kring door het Genootschap een aantal leden van de 1e regeling tot de 2e regeling zijn overgegaan, heeft de Kring Venlo op dit moment nog een aantal leden die geen maandblad ontvangen. De contributie bedraagt momenteel f 30,- incl. maandblad en f 10,- zonder het maandblad. Deze laatste contributie ontwikkelde zich als volgt: 1970 f 5,-, 1971 f 10,- welk bedrag wij in de achter ons liggende 9 jaar handhaafden. Tijdens de vergadering van 18 jan. jl. werd besloten om met ingang van het jaar 1980 dit bedrag van f 10,- te verhogen tot f 15,- p. jaar. Binnen enkele jaren moeten wij dan op het niveau komen van de contributieregeling die geldende is voor alle leden die bij het Genootschap zijn aangesloten. Nieuwe leden worden thans uitsluitend aangenomen op basis van de geldende contributieregeling van het Genootschap; (zij ontvangen dus het maandblad).

De leden die op dit moment de wens nog niet kenbaar hebben gemaakt om ook het maandblad te ontvangen verzoeken wij de contributie voor het jaar 1980 als volgt te willen voldoen: (f 15,-) door overschrijving op postgirorekening Nr. 1043068 t.n.v. P.A. v.d. Horst Genbroekstraat 8, Venlo (onder vermelding contributie "Vrienden der Natuur")

of door overschrijving op de Bankrekening 5794 88 667 Algemene Bank Nederland te Venlo, eveneens op naam van P.A. v.d. Horst en onder vermelding van contributie "Vrienden der Natuur".

Het bestuur is voornemens U met ingang van het jaar 1980 als bijlage van de convocaties een overzicht te doen toekomen van alle mogelijke ontwikkelingen in onze provincie.

UIT DE FLORA VAN LIMBURG

Waarnemingenrubriek van de Plantenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap. Waarnemingen in te zenden aan Plantenstudiegroep Natuurhistorisch Genootschap, Bosquetplein 6-7, 6211 KJ Maastricht, t.a.v. D. Th. de Graaf (tel.: 13671).

Botrychium lunaria (L.) Sw., Maanvaren, Krijthelling te Wylre, hok 62-23. 23-6-1979, Grassenwerkgroep KNNV, P. Spreuwenberg.

Bromus erectus Huds., Bergdravik. Wylre, holle wegberg, hok 62-23. 23-6-1979, Grassenwerkgroep KNNV, P. Spreuwenberg.

Carex polyphylla Kar. et Kir., Vroege struweelzegge. Op berm van holle weg in Schaesberger bos, gem Valkenburg, hok 62-22. 23-6-1979, P. Spreuwenberg.

Fagus sylvatica roseo-marginata. Bij de ingang van Klevarie, Maastricht, hok 61-28. September 1979, Dhr. Notte.

Fraxinus americana L., Amerikaanse es. Kasteelpark Houthem, hok 62-11. ± 20 m. hoog, geen ander blad dan met 7 blaadjes. topblaadjes tot ca. 10 cm. lang. blaadjes tegenoverstaand op steeltjes van 12 mm. Deze boom draagt ca. 10 *Viscum album* L. planten (zie elders in deze lijst) en is in minder goede gezondheid. 10 en 13-9-1979, P.J.H. Kemp.

Hypericum montanum L., Berghertshooi. Beschaduwde zijde holle weg in Kunrade, gem. Voerendaal, hok 62-23. 9-9-1979, P. Spreuwenberg.

Legousia speculum-veneris (L.) Durande ex Vill., Groot spiegelklokje. Berm van holle weg gem. Wylre, hok 62-23. 23-6-1979, Grassenwerkgroep KNNV, P. Spreuwenberg.

Onobrychis viciifolia Scop., Esparcette. Wegberm gem. Wylre, hok 62-23. 23-6-1979, Grassenwerkgroep KNNV, P. Spreuwenberg.

Polystichum aculeatum (L.) Roth. subsp. *aculeatum*, Naaldvaren. Valkenburg, holle weg naar Vilt, hok 62-22-11. 1 exemplaar. 5-1-1980, P.J.H. Kemp.

Potamogeton nodosus Poir., Rivierfonteinkruid. Maas en Julianakanaal bij Maastricht, hok 61-28-11, 61-28-22, 61-18-34. Bladen leerachtig, de vele aastelen duidelijk dikker dan de stengel. (zie ook artikel in Maandblad van april a.s.) VIII-1979, J. Cortenraad, J. Curfs e.a.

Salvia glutinosa L., Kleverige salie. Beschaduwde zijde van holle weg, nabij *Campanula trachelium* L., Ruig klokje, te Kunrade, gem. Voerendaal, hok 62-23. 9-9-1979, P. Spreuwenberg.